(221. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Nederland's toetreden tot de Berner Conventie legt den wetgever de verplichting op zijne regeling van het auteursrecht grondig te herzien, belangrijk uit te breiden. Men zou, zich op een streng theoretisch standpunt plaatsende, het bestaan van deze verplichting grootendeels kunnen ontkennen. Immers de bekende rechtsvraag, die gemeenlijk door het citaat „wet of tractaat" wordt aangeduid, is, wat de practijk, wat het levend recht betreft, voor ons opgelost en definitief beantwoord: het tractaat geldt ook voor den burger tot wet, zijne bepalingen vullen het geldend recht aan, stellen het, zoo noodig, ter zijde.

Ook zonder dat onze wet van 1881 werd aangeroerd, zou mitsdien de Berner Conventie in hare belangrijkste voorschriften kunnen worden aanvaard; de onderdanen der andere verdragsstaten zouden hier te lande de rechten kunnen uitoefenen, die het tractaat hun toekent, onze kunstenaars, geleerden en schrijvers zouden in de andere verdragsstaten de rechten kunnen doen gelden, die wederkeerig zij aan het tractaat ontleenen.

Doch dan zou een onhoudbare toestand worden geboren. Binnen de grenzen van Nederland zouden vreemdelingen rechten hebben, aan de eigen landskinderen onthouden. Immers dezen zouden onderworpen blijven aan de beperkte en beperkende voorschriften der wet van 1881, zij zouden hier te lande verstoken blijven van auteursrecht op werken van beeldende kunst, van al het auteursrecht, dat de Berner Conventie wèl, onze wet van 1881 niet erkent.

Zoo is dan ongetwijfeld de herziening van onze wetgeving op het auteursrecht van dringend en gewichtig belang. De Regeering vertrouwt dat de nieuwe wettelijke regeling spoedig tot stand zal kunnen komen. Het tijdstip waarop de Berner Conventie door Nederland zal worden aanvaard, wordt zóó gekozen, dat deze regeling dan haar beslag zal kunnen gekregen hebben.

Niet alleen spoedeischend is die herziening van ons auteursrecht. Men behoeft slechts te bedenken, dat ook het auteursrecht op werken van beeldende kunst, in onze wetgeving nog steeds onbekend, door het tractaat wordt geboden, om hare groote beteekenis voor onze kunstwereld, voor onze gansche samenleving te beseffen. Wettelijke regeling van dezen tak van het auteursrecht is een sedert lange jaren vaak gestelde eisch; door andere onderwerpen van wetgeving, die de sociale toestanden meer op den voorgrond stelden, moge de inwilliging van de algemeen erkende behoefte naar die regeling voor eene wijle naar achteren zijn geduwd, geheel uit het oog verloren is zij wel nimmer. De Regeering acht het een voorrecht thans in de gelegenheid te zijn, deze oude, doch onverjaarbare schuld jegens de Nederlandsche kunstenaars te kunnen kwijten.

§ 2. Vraagt men naar de bouwstoffen voor de aanhangige wetsvoordracht, dan valt het oog natuurlijkerwijze in de eerste plaats op het tractaat van Berlijn, zooals dit door Nederland is aanvaard. Gelijk de toetreding tot het verdrag de oorzaak is van het indienen van dit wetsontwerp, zoo heeft ook de tekst van het verdrag den inhoud ervan grootendeels bepaald. Waar een geheel nieuw nationaal recht in het leven moest geroepen worden, lag het voor de hand dit nauw te doen aansluiten aan het internationale recht, waarop het steunt.

In de tweede plaats kwam de buitenlandsche wetgeving in aanmerking. Bij een rechtsinstituut als het auteursrecht, waar de verschillende sociale verhoudingen, de verschillende karaktereigenschappen der volkeren zooveel minder op den voorgrond treden dan bij zoo menig ander onderwerp van wetgeving, kon, met meer vrucht dan in den regel het geval is, het werk van den buitenlandschen wetgever worden geraadpleegd. Toch zou zich schromelijk vergissen die in dit wetsontwerp louter eene slaafsche navolging van buitenlandsch recht, een *olla podrida* van vreemde auteurswetten, meende te ontwaren. Naast het buitenlandsch recht bleef ook hier ruimschoots plaats voor oorspronkelijk werk. Vooral door een systematischen opbouw en door samenvatting van gelijke grondbeginselen, hoezeer bij verschillende objecten in verschillende vormen zich uitend, is er naar gestreefd eene auteurswet samen te stellen, die eene zelfstandige plaats naast de buitenlandsche zou kunnen innemen.

Ook aan onze eigen wetgeving, geldende en embryonische, konden bouwstoffen worden ontleend: aan de wet van 1881 voor het beperkt gebied, waarop zij van kracht is, en, wat het auteursrecht op werken van beeldende kunst betreft, aan het ontwerp van wet, bij Koninklijke boodschap van 12 Februari 1884 aangeboden; [1]) onderscheidene bepalingen van wet en ontwerp zijn, zij het ook in gewijzigden vorm, voor den bouw van het huidig wetsontwerp van nut gebleken.

Naast deze, die men de officieele bouwstoffen zou kunnen noemen, stond eene uitgebreide literatuur ten dienste, zoo omtrent de Berner Conventie als betreffende het nationale auteursrecht der verschillende staten.

Artikelen.

Art. 1. Voor een logischen, systematischen opbouw van de wettelijke regeling van het auteursrecht kan eene definitie niet worden gemist. Zij behoort de fundeering der regeling te bevatten, de karakteristieke eigenschappen van het subjectieve recht aan te geven, welke dan in de volgende wetsbepalingen nader worden uitgewerkt en omschreven. Zoo bevatten de §§ 2 tot en met 6 van dit hoofdstuk achtereenvolgens nadere bepalingen omtrent den maker, het werk, het openbaar maken, het verveelvoudigen en de wettelijke beperkingen. Ieder element der definitie moge zijne toelichting vinden bij de paragraaf, daaraan gewijd. Te dezer plaatse worde slechts er op gewezen, dat de inhoud van het auteursrecht, blijkens de opvatting van tal van publicisten en in overeenstemming met de definitiën in de overgroote meerderheid van auteurswetten, èn het recht om te verveelvoudigen èn het recht om openbaar te maken bevat, beide begrippen, genomen in den uitgebreiden zin, dien het wetsontwerp er aan geeft. Ook worde thans de aandacht er op gevestigd, dat de wettelijke omschrijving de exclusiviteit van het recht behoort aan te geven; het is eene sterk sprekende eigenaardigheid van dit recht, dat het alleen toekomt aan den vervaardiger van het werk en aan hen, die dit recht van hem verwierven.

Art. 2 geeft de plaats aan, welke het auteursrecht in ons rechtssysteem bekleedt. Het artikel is grootendeels ontleend aan art. 9 der bestaande wet. Slechts enkele afwijkingen vereischen eene nadere bespreking.

Vooreerst behoort rekening te worden gehouden met het feit, hetwelk in de practijk veel voorkomt, dat de overdracht van een of meer bevoegdheden, deel uitmakende van het auteursrecht, niet geschiedt bij uitdrukkelijk beding, doch als, blijkens de omstandigheden, bedoeld moet worden verondersteld.

[1]) Bijlagen 1883—1884, n°. **166**; Voorloopig Verslag, Memorie van Antwoord en Gewijzigd Ontwerp van Wet, Bijlagen 1884—1885, n°. **72**.

Zoo draagt b. v. de fotograaf, die van een fabrikant de opdracht krijgt zekere voorwerpen te fotografeeren, wetende dat die foto's bestemd zijn om in een catalogus van dien fabrikant te worden gereproduceerd, bij de aflevering stilzwijgend zijn recht over om die foto's uit te geven. [1]) In alle die omstandigheden zal de practijk een wettelijken grondslag vinden, vermits uit den tweeden zin van het tweede lid duidelijk blijkt, dat de gedeeltelijke overdracht, waarvan de eerste volzin gewaagt, niet onderworpen is aan eenige beperkende wetsbepaling.

Daarnaast is de beteekenis van den tweeden volzin gelegen in den eisch van een geschrift, als middel van overdracht. Onder de geldende wet is betwist, dat het auteursrecht valt onder de bepaling van art. 668, eerste lid, Burgerlijk Wetboek [2]), zoodat de wijze, waarop het auteursrecht behoort te worden overgedragen, niet onomstootelijk vast staat. Thans wordt eene regeling voorgesteld, overeenkomstig die van genoemd wetsartikel, echter met dien verstande, dat met ieder geschrift, waaruit van de bedoeling van partijen tot overdracht kan blijken, genoegen wordt genomen.

Ook het derde lid bevat eene afwijking van het geldende recht. Voor de uitzonderingsbepaling, die het auteursrecht niet vatbaar verklaart voor beslag, bestaan zeer deugdelijke gronden, doch alleen in die gevallen, waarin de bevoegdheden, het auteursrecht uitmakende, onder den eerst gerechtigden zelven of, bij diens overlijden, wat niet openbaar gemaakte werken betreft, onder zijne nakomelingen berusten of bij andere personen, die de gerechtigde daartoe aangewezen heeft. Immers de maker behoort gevrijwaard te zijn tegen gedwongen afstand van de ideëele bevoegdheden, aan het auteursrecht verknocht, zoomede tegen gedwongen openbaarmaking na zijn dood van werken, die hij niet aan de openbaarheid overgeleverd wil zien. Is daarentegen het auteursrecht, of eenige daarvan deel uitmakende bevoegdheid, aan een ander overgedragen, dan is dientengevolge dat recht voor den verkrijger, evenals alle andere zaken, die hij gekocht heeft, een geldswaardig object, in den meest letterlijken zin eene zaak in den handel geworden, welke ook voor anderen in den regel hare handelswaarde zal hebben. Mitsdien behoort onder diegenen, die het auteursrecht, geheel of gedeeltelijk, van den oorspronkelijk gerechtigde, of van diens erfgenamen, in den regel *titulo oneroso*, hebben verworven, het beslag onbeperkt te worden toegelaten. Hetzelfde geldt voor reeds openbaar gemaakte werken na den dood des makers, in wiens handen het auteursrecht ook berust. [3])

§ 2. *De maker van het werk.*

Art. 3. Het ontwerp geeft de voorkeur aan het Nederlandsche woord „maker" boven het uitheemsche „auteur", dat alleen behouden werd in de benaming van het recht zelf, waar een offer gebracht moest worden aan het algemeen spraakgebruik. Inconsequent schijnt dit zeker, doch ook in dit opzicht is de weg gevolgd, door het spraakgebruik ingeslagen, vermits hier te lande toch steeds wordt gesproken van „auteursrecht" op werken van beeldende kunst, terwijl de scheppers van zoodanige werken nimmer met het woord „auteur" worden aangeduid — een woord, dat alleen ten aanzien van geschriften wordt gebezigd —, doch steeds met de woorden „schilder", „beeldhouwer", enz. Waar nu een algemeene term moet worden gebezigd, schijnt het woord „maker", dat ongetwijfeld van toepassing is bij alle soorten van werken, waarop auteursrecht bestaan zal, het meest geschikte.

De strekking van het artikel, met eenige uitbreiding ontleend aan het eerste lid van art. 15 van het Berlijnsch tractaat, is duidelijk: de uitoefening en de handhaving van het auteursrecht zou bovenmate worden bezwaard, indien de rechthebbende steeds zou moeten bewijzen, dat het werk inderdaad door hem, en niet door een ander, vervaardigd was. Bovenmate, omdat het artikel toch slechts eene bevestiging is van den in het dagelijksch leven geldenden regel: als maker wordt algemeen aangenomen hij, dien het werk als zoodanig aanwijst.

Het eerste lid bevat, nevens den hoofdregel, eene bepaling, die kan gelden ten aanzien van ongeteekende kunstwerken, terwijl het tweede lid eene gelijksoortige bepaling behelst voor hetgeen rechtens gelden zal, wanneer iemand, zonder aanduiding van den maker, eene onuitgegeven voordracht houdt of een onuitgegeven muziekwerk uitvoert. Ook dan kan men in den regel aannemen, dat de redenaar of musicus zelf de maker is.

Art. 4. Hebben twee of meer personen gezamenlijk eenzelfde werk tot stand gebracht, dan komt hun een gezamenlijk auteursrecht *pro indiviso* op dat werk toe. Daarnaast staat het geval, dat iemand auteursrecht heeft op eenig werk in zijn geheel, terwijl een ander auteursrecht heeft op een deel daarvan.

Dit nu is het geval, in het artikel bedoeld. Het is van toepassing ten aanzien van bloemlezingen, verzamelwerken, zooals woordenboeken, encyclopedieën, wanneer er medewerkers zijn, ook bij groote bouwwerken, waaraan onder de leiding van den architect beeldhouwwerken en schilderstukken zijn aangebracht, zooals b. v. het Parthenon onder leiding van Phidias door verschillende kunstenaars werd gebouwd en verlucht. Den verzamelaar, den leider, komt dan auteursrecht toe op het gansche werk, onverminderd het auteursrecht op de onderdeelen, dat aan de afzonderlijke vervaardigers daarvan toekomt (verg. art. 2, tweede lid, Berl. verdrag en art. 9, aan het slot, van dit ontwerp).

Het tweede lid strekt om mogelijk misverstand te voorkomen aangaande den omvang van het hierbedoeld auteursrecht. Dit omvat geenszins het auteursrecht op ieder afzonderlijk werk — zulks behoeft niet te worden bepaald —, doch wie, behalve de maker of zijne rechtverkrijgenden, openbaart of verveelvoudigt eenig afzonderlijk werk, schendt het auteursrecht op het geheel, omdat hij een gedeelte daarvan uit het geëigend verband rukt, en mitsdien den verzamelaar aanzienlijke schade kan berokkenen. Dit geldt begrijpelijkerwijze niet ten aanzien van werken, waarop geen auteursrecht bestaat, die een ieder vrijelijk mag openbaren en verveelvoudigen.

Derde lid. In één opzicht wordt het auteursrecht op de afzonderlijke werken door dit auteursrecht beperkt. Naast de beperkingen, waaraan alle auteursrecht onderworpen is (men zie § 6), staat eene bijzondere voor dat op de niet te voren openbaar gemaakte, d. w. z. de voor het verzamelwerk vervaardigde, afzonderlijke werken. Doch deze beperking is eene die, weinig bezwarend op zich zelve, door de omstandigheden geboden wordt. Ten aanzien van reeds vroeger verschenen werken, in een verzamelwerk opgenomen, heeft bij lateren nadruk verplichte vermelding van het verzamelwerk geen zin [1]).

Art. 5. De regel van art. 3 is niet bij machte alle vragen op te lossen, die zich met betrekking tot den maker van een letterkundig, wetenschappelijk of kunstwerk kunnen voordoen. Er zijn omstandigheden, waarin reden van bestaan heeft de vraag, wie gerechtigd is zich tegenover de buitenwereld, door zijne handteekening op het werk te plaatsen of op welke wijze dan ook, als den maker van het werk aan te kondigen, degene, wiens handen het werk in het leven geroepen hebben, of een

[1]) Men zie hierover, voor het Duitsche recht, Fritz Hansen, Das Urheber-, Verlags- und Pressrecht, Halle, 1911, I, bladz. 38 vlg.

[2]) Men zie een brief van prof. mr. N. K. F. Land, afgedrukt in J. E. Belinfante, De Wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* n°. 124) tot regeling van het auteursrecht. Literatuur en Rechtspraak 1882—1910, s Gravenhage. 1910, bladz. 167 vlg.

[3]) Men zie ook o. a. § 10 der Duitsche wet van 19 Juni 1901 (literatuur en muziek) en § 14 der Duitsche wet van 9 Januari 1907 (beeldende kunst en fotografie).

[1]) Ware in het ontwerp de systematiek met de meest mogelijke gestrengheid doorgevoerd, dan zou de bepaling van het derde lid niet in deze paragraaf, doch in § 6 zijn opgenomen. Ter wille van den eenvoud en om verwijzingen te vermijden kwam het wenschelijk voor dit lid niet van de beide vorige af te scheiden.

ander? Ook zal het kunnen voorkomen, dat die vraag door een belanghebbende onjuist wordt beantwoord, dat iemand te onrechte zich op of in het werk als den maker daarvan heeft bekend gemaakt, zoodat het „tegendeel", waarvan sprake is in den aanhef van art. 3, bewezen zal moeten worden. In die gevallen voorzien de artikelen 5, 6 en 7.

Eerstgenoemd artikel is van toepassing waar de schepper van het werk, degene die het onderwerp, de gedachte, heeft verzonnen en den daaraan te geven vorm aangeduid, een ander is dan degene, wiens hand het werk tot stand gebracht heeft. Waar brein en hand afzonderlijken arbeid verrichten, hebbe die van het brein den voorrang. Hierbij nu denke men niet zoozeer aan het dicteeren van geschriften, waarbij degeen die de pen voert zich wel niet het auteurschap zal aanmatigen, maar aan kunstwerken, waar wegens den grooten omvang een deel van den arbeid aan helpers van den scheppenden kunstenaar wordt opgedragen, aan groote beeldhouwwerken, aan de schilderstukken zooals b.v. RUBENS vaak door leerlingen naar zijne schets-ontwerpen en onder zijne leiding schilderen liet. In alle die gevallen moet, het is duidelijk, den ontwerper alleen het auteursrecht toekomen.

Te allen overvloede worde er op gewezen, dat met „ontwerp" hier bedoeld wordt het stuk, waarin alleen de grondgedachte van het werk aangeduid wordt. Zijn gedachte en vorm van het werk volledig aangegeven, zoodat de verdere uitvoering door anderen eene min of meer mechanische kan zijn, gelijk bij bouwwerken het geval is, dan is de maker van die stukken de maker van het werk, ook zonder dat verder van zijn leiding en toezicht behoeft te blijken.

Art. 6. Naast het zooeven besproken geval staat dat, waarin het werk is vervaardigd ter vervulling eener dienstbetrekking. Bij de schoone kunsten in engeren zin komt deze casuspositie zelden of nimmer voor; in de letterkunde is zij geenszins zeldzaam; bij de kunstnijverheid, mede in den kring der bescherming van het ontwerp vallende, komt zij zeer vaak voor. Ook hier strookt het wettelijk voorschrift met de practijk. Voortbrengselen van kunstnijverheid worden in den regel geteekend of gemerkt met den naam der fabriek, der onderneming, d. w. z. door den werkgever, en den ontwerper, den maker, kent het publiek slechts bij uitzondering.

Aan de uitzonderingsgevallen, waarin de kunstenaar zelf, ofschoon hij in dienst der onderneming zijne werken schept, algemeen als de maker ervan wordt genoemd, wordt recht gedaan door de mogelijkheid om van den regel van het artikel af te wijken bij speciaal beding met den werkgever.

Art. 7. Nog eene omstandigheid doet zich voor, waarin niet den feitelijken vervaardiger van het werk, doch een ander het auteursrecht daarop behoort toe te komen, namelijk die in dit artikel omschreven. Is de feitelijke vervaardiger in dienst der openbare instelling, vereeniging, stichting of vennootschap, dan zal het voorgaand artikel mede van toepassing zijn. Daarnaast echter bestaat de mogelijkheid, dat die vervaardiger, de *manus ministra* der rechtspersoon, handelde buiten dienstverband, krachtens eene bijzondere opdracht.

In verband met art. 3 beschouwd beteekent het artikel dit, dat het bewijs van het tegendeel, in den aanhef van art. 3 genoemd, uitgesloten is ten aanzien van de genoemde lichamen. Ware dit niet het geval, dan zou de regel van art. 3 ten aanzien van die lichamen nimmer toepassing vinden, dan zouden die lichamen nimmer auteursrecht kunnen bezitten, [1]) daar toch het bewijs, dat een rechtspersoon niet het werk vervaardigd heeft, niet moelijk te leveren zal zijn. En toch moet men erkennen, dat aan zedelijke lichamen billijkerwijze auteursrecht niet onthouden kan worden, b. v. op hunne verslagen, berichten en mededeelingen, vaak van hooge wetenschappelijke waarde.

Ook hier behoort de mogelijkheid te bestaan bij contract van den wettelijken regel af te wijken.

[1]) Behoudens het geval bedoeld bij art. 6, als de rechtspersoon de werkgever is, in wiens dienst het werk vervaardigd werd.

Art. 8. Indien niemand dan de maker van een geschrift of diens lasthebber tegenover derden tot handhaving van het auteursrecht of ter uitoefening van de daaruit voortvloeiende rechten zou kunnen optreden, dan ware aan de anonymiteit, hoezeer de schrijver ook mocht wenschen zijn waren naam verborgen te houden, spoedig een einde gemaakt. Of de schrijver zou zich iederen inbreuk op zijn auteursrecht moeten laten welgevallen, of hij zou, door den weg van rechte te betreden, zich bekend moeten maken. Om dit dilemma uit den weg te ruimen wordt de mogelijkheid geschapen, dat de uitgever of de drukker van het werk tegenover derden doet wat des makers is.

Het artikel gaat eenigszins verder dan art. 15, tweede lid, van het Berlijnsch tractaat, waaraan het is ontleend. Die bepaling toch spreekt alleen van „sauvegarder les droits appartenants à l'auteur". Hoewel in mindere mate noodzakelijk dan bij aanranding van het auteursrecht, kan ook in andere omstandigheden de wettelijke handelingsbevoegdheid van nut zijn; men denke b. v. aan de overdracht van het opvoeringsrecht van een anoniem tooneelstuk.

§ 3. *De werken, waarop auteursrecht bestaat.*

Art. 9. Is het tractaat van Berlijn de *fons et origo* dezer gansche wetsvoordracht, bij geene bepaling treedt dit afgeleid karakter scherper aan het licht dan in het artikel, dat den omvang aangeeft van het gebied, waarover de regeling van het auteursrecht zich uitstrekt. Het is toch grootendeels eene vertaling van art. 2 van het tractaat, ten einde het nationaal auteursrecht zooveel mogelijk met het internationale in overeenstemming te doen zijn. Bepaaldelijk moge er op worden gewezen, dat de uitdrukking aan het slot van het veelhoofdig eerste lid „ieder voortbrengsel op het gebied van letterkunde, wetenschap of kunst, welke ook de wijze of de vorm van voortbrenging zij" eene letterlijke vertaling is van de in het verdrag gebezigde (art. 2, aanhef), weshalve hare beteekenis met die der tractaatsbepaling in allen deele overeenstemt.

Deze toelichting moge dus volstaan met eene aanduiding van de weinige afwijkingen, die noodig of wenschelijk voorkwamen.

In de eerste plaats een enkel woord over de redactie van het artikel. Art. 2 van het tractaat geeft eene aanwijzing van het begrip „oeuvres littéraires et artistiques", in art. 1 voorkomende, in het algemeen en vermeldt de verschillende objecten, waarop auteursrecht wordt erkend, slechts als voorbeelden.

Daarentegen vangt het ontwerp aan met eene lijst van zaken, die de wet onder werken van letterkunde, wetenschap of kunst zal verstaan, terwijl het enuntiatief karakter, dat die lijst in overeenstemming met art. 2 van het tractaat behoort eigen te zijn, tot zijn recht komt door de toevoeging aan het slot van het eerste lid „en in het algemeen ieder voortbrengsel . ." enz., waarin men de algemeene bewoordingen van het tractaat terugvindt. De reden van dit verschil is dat het tractaat zijne bescherming, hoe uitgebreid zij overigens ook wezen moge, bepaalt tot voortbrengsels van letterkunde, wetenschap en kunst, zoodat het, op zijn zachtst uitgedrukt, twijfelachtig is, of onder de omschrijving van het tractaat vallen drukwerken, waaraan in den regel met den besten wil ter wereld geene letterkundige, wetenschappelijke of kunstwaarde is toe te schrijven, zooals predikbeurtenlijsten, feestwijzers, schouwburgprogramma's en dergelijke.

Nu erkent de wet van 1881, naar de heerschende opvatting, auteursrecht op zulke geschriften en het zou niet aangaan bij de groote omwerking en uitbreiding van ons auteursrecht op dit punt eene beperking aan te brengen, vooral niet waar het auteursrecht op voortbrengsels van de hier bedoelde soort in de practijk geenszins van beteekenis ontbloot is gebleken [1]).

Uit de redactie van het eerste lid blijkt duidelijk, dat alles wat moet worden aangemerkt als te behooren tot de rubriek „boeken, brochures, nieuwsbladen, tijdschriften en alle andere geschriften", ook al bezit het niet de geringste letterkundige

[1]) Men zie BELINFANTE, t. a. p., bladz. 59 vlg.

of wetenschappelijke waarde, door wetsduiding geworden is tot een werk van letterkunde, wetenschap of kunst in den zin dezer wetsvoordracht.

Onder 1°. zijn mede vermeld nieuwsbladen en tijdschriften, zulks ten einde een duidelijken grondslag te geven aan de bepalingen van art. 14. Eene wezenlijke verandering wordt daardoor niet aangebracht.

3°. Mondelinge voordrachten genieten de bescherming der tegenwoordige wet en behooren reeds om die reden in de nieuwe te worden opgenomen. Ten overvloede moge er op worden gewezen, dat redevoeringen onder het begrip „voordracht" vallen, zoomede dat het hier geldt oorspronkelijke, onuitgegeven monologen, niet declamatiën van eens anders werk of van in druk verschenen eigen werk, dat bescherming vindt in 1°. Het voordragen als zelfstandige handeling kan niet voorwerp van auteursrecht zijn, evenmin als het opvoeren van een tooneelstuk.

Onder 6°. worden „andere plaatwerken" vermeld naast de lithografieën en graveerwerken, zulks met het oog op de „illustrations", in het tractaat afzonderlijk vermeld. Deze zullen thans vallen òf onder 6°, wanneer zij vervaardigd zijn volgens een der daar genoemde procédés, òf onder 9°, wanneer zij volgens eenig procédé vervaardigd zijn, dat de fotografie tot grondslag heeft.

9°. Bij art. 14 van het tractaat worden kinematografische voortbrengsels met letterkundige en artistieke werken gelijkgesteld, wanneer de vervaardiger, door de schikking der opvoering of de samenvatting der voorgestelde voorvallen, aan het werk een persoonlijk en oorspronkelijk karakter heeft gegeven. Uit de wordingsgeschiedenis van het tractaat laat zich deze bepaling gereedelijk verklaren [1]). Nu intusschen te onzent eene wet moet worden gebouwd, op de grondslagen der Conventie zeker, maar onafhankelijk toch van hare geleidelijke ontwikkeling, schijnt het raadzaam de in het tractaat aangenomen beperking achterwege te laten. Immers, wanneer men bedenkt, dat de kinematografische voorstelling niets is als eene tooverlantaarn-vertooning, waarbij niet eene of meer op zichzelve staande foto's op het doek worden geworpen, doch eene gansche serie fotografische opnamen, zóó spoedig na elkaar genomen en op het witte doek vertoond, dat de toeschouwer, wiens oog den overgang van het eene beeld op het andere niet kan volgen, eene gansche handeling meent te zien geschieden, zooals deze zich in de werkelijkheid heeft afgespeeld, dan moet men erkennen, dat er geene gegronde aanleiding bestaat om eenig onderscheid te maken tusschen fotografische en kinematografische werken, welke laatste trouwens technisch onder de eerstgenoemde zijn begrepen.

De essentieele gelijkheid tusschen fotografie in engeren zin en kinematografie kan ook hieruit blijken, dat al wat in art. 14 van het tractaat omtrent deze laatste is bepaald, evenzeer van toepassing is op de fotografie. Men denke b.v. aan de fotografische reproductie van werken van beeldende kunst in verband met het derde lid van art. 14. Het zoude mitsdien geene aanbeveling verdienen, louter verwarring stichten, indien de nationale wet het onderscheid van het tractaat tusschen fotografie en kinematografie bestendigde.

Onder fotografische werken moeten ook worden verstaan — het worde ten overvloede hier vermeld — de negatieven (cliché's), benoodigd om den fotografischen afdruk te vervaardigen, zoomede alle plaatwerken en drukken, volgens een fotografisch procédé gemaakt, zooals fototypie en fotogravure, heliotypie, enz., en de daarvoor benoodigde platen en cliché's.

[1]) Men zie het Rapport der Commissie van de Conferentie te Berlijn, art. 14; Paul Wauwermans, La Convention de Berne revisée à Berlin Bruxelles, 1910, bladz. 138 vlg.

10°. Het tractaat stelt de bescherming van voorwerpen van kunstnijverheid niet verplicht, doch laat deze over aan de nationale wet van ieder land. Ook in dit opzicht meent de Regeering een stap verder te moeten gaan dan het tractaat gebiedt en aan het reeds lang gekoesterd en uitgesproken verlangen der Nederlandsche kunstnijverheid te moeten voldoen.

Het laatste lid van het artikel is ontleend aan het tweede lid van art. 2 van het Berlijnsch verdrag en omvat in zijne algemeenheid mede het derde lid van art. 14 van het verdrag. Fotografieën en alle andere afbeeldingen van werken van beeldende kunst vallen eveneens onder deze bepaling, zijnde zij verveelvoudigingen van het werk in een gewijzigden vorm (Men verg. art. 12).

Art. 10. Dit artikel is, behoudens eenige wijzigingen, die geene toelichting schijnen te behoeven, ontleend aan art. 4 der bestaande wet.

§ 4. *Het openbaar maken.*

Art. 11. Wat in de eerste plaats moet worden verstaan onder het „openbaar maken", waartoe de uitsluitende bevoegdheid een essentiale is van het auteursrecht, behoeft de wet niet te bepalen. Ten aanzien van iedere soort van letterkundig, wetenschappelijk of kunstwerk geeft het woord zijn natuurlijk begrip duidelijk aan. Bij letterkundige en wetenschappelijke werken, die in een geschrift bestaan, beteekent het: in druk doen verschijnen en voor het publiek verkrijgbaar stellen, uitgeven. Evenzoo bij muziekstukken. Bij schilderijen en beeldhouwwerken moet men er onder verstaan, het inzenden op eene tentoonstelling, voor het publiek toegankelijk. Bij voorwerpen van kunstnijverheid, het in den handel brengen.

Doch naast die primaire beteekenis eischt de wettelijke regeling van het auteursrecht eene andere, die niet zóózeer voor de hand ligt, dat zij geene wettelijke uitlegging zou behoeven. Zoo zal men eenerzijds niet kunnen ontkennen, dat het openbaar maken van eene min of meer gewijzigde nabootsing van een werk van beeldende kunst — eene fotografie b. v. van een marmeren beeld — niet *in letterlijken zin* is het openbaar maken van dat werk. Maar aan den anderen kant moet worden toegegeven, dat de maker van het werk evenzeer behoort te kunnen beschikken over het publiceeren van verveelvoudigingen van zijne schepping als over de publicatie van het werk zelf; dat door de publicatie van reproducties van zijn werk zonder zijn goedvinden zijne rechten worden aangetast. Voorts zal men moeten toegeven, dat het verbreiden van een werk, d. w. z. het doen toekomen aan, of verkrijgbaar stellen voor, een zekere groep van personen, aan den eigenaar van het auteursrecht moet blijven voorbehouden, ook al is die groep niet zóó uitgebreid, dat het verbreiden synoniem moet worden geacht met openbaar maken.

En evenzoo is al hetgeen onder 3° is opgesomd aan te merken als eene wijze van openbaarmaking, waarover alleen de maker en zijne rechtverkrijgenden moeten kunnen beschikken. Wat hieronder valt behoeft niet te worden opgesomd. Slechts moge de aandacht erop worden gevestigd, dat in de bepaling zijn belichaamd het eerste en het derde lid van art. 11 van het verdrag en dat daarin mede zal zijn begrepen de „représentation publique de leurs oeuvres par la cinématographie" (art. 14 van het verdrag), de „exécution publique des mêmes oeuvres (*scil.* musicales) au moyen de ces instruments" (*scil.* servant à les reproduire mécaniquement) van art. 13 van het verdrag, zoomede alle zg. tableaux vivants van schilderijen en „levende beelden" naar beeldhouwwerken, tooverlantaarnvertooning van kunstwerken, enz., enz.

Dat tegen ontduiking van het vereischte „in het openbaar" eene bepaling als die van het laatste lid noodzakelijk is, behoeft niet te worden uiteengezet. Zij is met eenige wijziging en aanvulling overgenomen van het tweede lid van art. 1 der bestaande wet.

§ 5. *Het verveelvoudigen.*

Artt. 12 en 13. Met het begrip „verveelvoudigen" is het gesteld als met het openbaar maken. Ook hier is er eene oorspronkelijke beteekenis, copiëeren, nadrukken, het vervaardigen van een of meer gelijke exemplaren, welke de wetgever niet behoeft te omschrijven. Maar evenmin als bij het openbaar maken kan de wetgever hier met dat primair begrip volstaan. De besproken artikelen breiden het uit tot zoover als de behoeften van het instituut reiken. In eerstgenoemd artikel vindt men terug de bepaling van art. 12 van het verdrag, zoomede de „reproduction . . . . de leurs oeuvres par la cinématographie" (art. 14 van het verdrag). Ook zal daaronder vallen de reproductie van schilder- en beeldhouwwerken door teeken-, graveer- en fotografische werken („nabootsing in gewijzigden vorm").

Of het geval, bij het slot van art. 12 bedoeld, aanwezig is, zal de rechter in ieder voorkomend geval moeten beslissen. Vaak zal die beslissing, wanneer deskundigen in opvatting verschillen, moeilijk zijn, doch meerdere hulp dan het stellen van eene duidelijke formule kan de wetgever niet bieden [1]. Alleen moge te dezer plaatse de aandacht er op gevestigd worden, dat het werk, om vrij te zijn van den aard van verveelvoudiging, niet noodzakelijk eene nieuwe *gedachte* behoeft te belichamen; de voorstelling zelve kan aan vroegere werken ontleend zijn [2], zoo het werk zelf, de uitwerking, de vorm, maar eene oorspronkelijke is. Zoo zal eene ets of gravure naar een beeld of schilderstuk wèl, doch eene schilderij of teekening, welke eene scene uit een letterkundig werk voorstelt, niet aan te merken zijn als eene verboden verveelvoudiging.

In art. 13 vindt men terug art. 13, eerste lid, 1°, van het tractaat, met dien verstande, dat de „oeuvres musicales" zijn uitgebreid tot alle werken, die door middel van het gehoor waargenomen kunnen worden, zoodat ook letterkundige werken onder de bepaling vallen. Immers, wat geldt voor de reproductie van een muziekstuk door piano-speel-apparaat of gramophone, is evenzeer van kracht ten aanzien van de reproductie van het gesproken woord door gramophone of phonograaf. Er bestaat geen goede grond om den letterkundige een recht te onthouden, dat men den musicus toekent. De grens van dit reproduceeringsrecht kan derhalve geene andere zijn dan die, aangegeven door het waarnemingsvermogen van den mensch, en dientengevolge door de capaciteit der bedoelde toestellen.

§ 6. *De beperkingen van het auteursrecht.*

Werd het auteursrecht steeds in zijn vollen omvang ten gerieve van den rechthebbende gehandhaafd, dan zou het intellectueel verkeer daarvan een ernstige belemmering ondervinden, dan zou mitsdien het doel der wettelijke erkenning en bescherming van het auteursrecht worden voorbijgestreefd. Men vindt dan ook in alle wetgevingen, ook in het tractaat zelf, bepalingen, wettelijke beperkingen van het auteursrecht inhoudende. Bij de vaststelling dier bepalingen zorge de wetgever intusschen er voor de beperking niet verder uit te strekken dan het algemeen belang vordert.

Art. 14. Zooals bekend, werd bij de toetreding van Nederland tot het tractaat van Berlijn bepaald, dat art. 9 van dat verdrag te onzen opzichte vervangen zou worden door art. 7 der Berner Conventie, zooals dat artikel gewijzigd werd bij art. 1, paragraaf IV, der Additioneele Akte van Parijs. Het thans besproken artikel nu geeft, zij het ook in een eenigszins gewijzigden vorm, den inhoud weder van het voor Nederland geldend tractaatsartikel.

[1] Zij is grootendeels ontleend aan het slot van art. 12 van het Berlijnsch tractaat.

[2] Men denke b. v. aan het aardappelen etend arbeidersgezin, aan de visscherskinderen, in zee plasschend, aan de breiende Scheveningstertjes op het duin, de koeien in de melkbocht, en andere zoo geliefde onderwerpen onzer hedendaagsche meesters.

Art. 15. Art. 10 van het tractaat verwijst ten aanzien van de „emprunts" ten behoeve van het onderwijs of voor andere wetenschappelijke doeleinden of voor chrestomathieën, naar de wetgeving van de afzonderlijke staten en de nadere overeenkomsten, onderling te treffen. Dit artikel en art. 16 nu zijn bestemd om ons recht op dit punt te bevatten. In de eerste plaats wordt hier de eisch gesteld, dat het werk, waaraan men ontleent, openbaar gemaakt zij. Het uitsluitend recht des makers om te beslissen omtrent de openbaarmaking, zelfs van het geringste deel van zijn werk, moet onverlet worden gehandhaafd.

Het artikel onderscheidt tusschen overname van enkele gedeelten en eene reproductie van het gansche werk, doch beide worden beheerscht door den eisch, dat de verveelvoudiging geschiedt in een werk, klaarblijkelijk bestemd voor het onderwijs of een ander wetenschappelijk doel, dan wel in eene aankondiging, beoordeeling of verslag in een nieuwsblad of tijdschrift. De bloemlezingen, die het tractaat *naast* de opvoedkundige en (andere) wetenschappelijke werken *noemt*, zijn in het artikel *onder* die rubriek gerangschikt; geschiedt het lezen der letterkundige, wetenschappelijke of artistieke bloemen met eene andere bedoeling dan om het onderwijs en de wetenschap te dienen — waarlijk eene veelomvattende aanduiding — dan behoort dit niet te kunnen geschieden dan op de voorwaarden, door den schrijver te stellen.

Van ieder werk, waarop de wet auteursrecht erkent, kunnen enkele gedeelten aldus overgenomen worden, ook al is voor dat gedeelte de reproductie in ieder opzicht volkomen gelijk aan het oorspronkelijke, zooals trouwens bij nadruk van boekwerken steeds het geval is of behoort te zijn. Ook bij mondelinge voordrachten kan er geene aanmerking op worden gemaakt, indien het verslag in de bladen met behulp van de stenografie de gansche rede wedergeeft; de eenige voorwaarden, in dat geval in billijkheid te stellen, zijn dat de voordracht nog niet in druk verschenen is — immers dan zou er nadruk zijn — en dat de naam des sprekers daarbij niet worde verzwegen. Vaak zal de aldus verkregen publiciteit den spreker zelfs van nut, of althans niet onaangenaam zijn.

Werd geene afzonderlijke bepaling gemaakt ten aanzien van werken van beeldende kunst, dan zou in de bovengenoemde werken nimmer meer dan enkele brokstukken van schilderijen, van beeldhouwwerken, enz. mogen gereproduceerd worden en zou het doel, waarmede de overname geschiedt, mitsdien grootendeels worden gemist. Hier moet de verveelvoudiging vrijstaan van het gansche werk, doch slechts op eene zoodanige wijze, dat verwarring met het origineel te eenen male uitgesloten is. Ten aanzien van sommige werken van beeldende kunst, b. v. schilderijen, is thans nog geen groot gevaar in deze te duchten, doch de wetgever behoort ervoor te waken, dat niet b. v. de vaak bedriegelijk juiste fotografische nabootsingen van gravures en etsen wettiglijk in het licht gegeven kunnen worden à la barbe des eigenaars van het auteursrecht. De gebezigde uitdrukking, de na te leven voorwaarden bevattende, zal men terugvinden telkens waar het wetsontwerp de reproductie van werken van beeldende kunst behandelt; zij stelt den kopiïst in staat zijn doel, voor zoover het bij de wet toelaatbaar geacht wordt, te bereiken, doch waarborgt aan den anderen kant den eigenaar van het auteursrecht tegen misbruik.

Art. 16. Naast het onderwijskundig- en wetenschappelijk doel van het voorgaand artikel staat de eigen oefening, studie of gebruik van den kopiïst. Dit recht strekt zich mede uit over het gansche gebied, waarop zich het auteursrecht beweegt; alleen is bij werken van beeldende kunst het voorbehoud gemaakt, bij het voorgaand artikel gesteld en hierboven besproken. Op grond van dit artikel zal men b. v. om zich in eene vreemde taal te oefenen, of zelfs louter voor zijn genoegen, een boek in die taal mogen omzetten, doch die vertaling niet mogen uitgeven; zal de student dictaat mogen houden, zelfs al ware het woordelijk gelijkluidend, van 's professors college, doch dit

dictaat niet mogen openbaar maken op welke wijze ook; zal de schilder of beeldhouwer eene schilderij mogen naschilderen, een beeld navormen — zij het ook volgens de bijzondere voorwaarden bij het artikel gesteld —, doch die copie niet verhandelen, enz., enz.

Steeds moet de verveelvoudiging beheerscht blijven door, en beperkt blijven tot, het bij het artikel gesteld doel.

De uitzonderingsbepaling van het tweede lid schijnt geene toelichting te behoeven; zij is ontleend aan § 18 der Duitsche wet.

Art. 17. In één geval is de verveelvoudiging van werken van beeldende kunst wettig, onafhankelijk van het doel, waarmede zij wordt ondernomen, m. a. w. al geschiedt zij met een zuiver commercieel doel. Wanneer die werken blijvend in het openbaar — niet in een voor het publiek toegankelijk gebouw, zooals een museum of stationsgebouw, doch op of aan de straat, waar een ieder in den regel gerechtigd is te vertoeven, te teekenen, te fotografeeren, enz. — tentoongesteld zijn, dan zijn zij daardoor reeds tot op zekere hoogte publiek domein geworden, dan gaat het niet aan de afbeelding ervan te verbieden. Alleen behoort hier weder, uit billijkheid jegens den maker, dezelfde eisch te worden gesteld, als bij de voorgaande artikelen ter voorkoming van verwarring werd opgenomen. Bovendien moet, wat bouwwerken aangaat, gezorgd worden, dat dit recht van reproductie binnen zijne natuurlijke grenzen beperkt blijft.

Art. 18. Dit artikel en de beide volgende bevatten beperkingen van het auteursrecht op een portret, dit woord in den algemeenen zin genomen van eene afbeelding van het gelaat van een persoon, met of zonder die van verdere lichaamsdeelen, op welke wijze zij ook vervaardigd is; de artikelen kunnen mitsdien toepassing vinden zoowel ten aanzien van geboetseerde en gebeeldhouwde afbeeldingen, van medailles en plaques, als bij schilderijen, teekeningen en fotografieën.

Art. 18 nu geeft den geportretteerde het recht zijne gelijkenis te doen verveelvoudigen op welke wijze ook [1]) onder dezelfde voorwaarde evenwel, die het ontwerp ten aanzien van de verveelvoudiging van werken van beeldende kunst stelt. De verveelvoudigingen mogen wel aan familie en vrienden worden gegeven, doch men verlieze niet uit het oog, dat het recht van openbaarmaking in zijne wijde strekking den geportretteerde niet wordt toegekend, zoodat hij bij eene zóó ruime uitdeeling, dat aan verbreiding moet worden gedacht, de grenzen zijner bevoegdheid zou overtreden.

Het tweede en derde lid strekken om bij meervoudige portretten ieders rechten te verzekeren.

Eene bepaling als die van het voorlaatste lid wordt door het rechtsbewustzijn geboden; wellicht zal ook de fotograaf niet meer te vinden of te bereiken zijn, zoodat de celebriteit, tot wie het dagblad of tijdschrift het verzoek om een portret richtte, aan eene strafvervolging wegens inbreuk op het auteursrecht zou bloot staan.

Het laatste lid beperkt de toepasselijkheid van het artikel tot die gevallen, waarin zijne bepalingen reden van bestaan hebben. Dit is niet het geval b. v. ten aanzien van afbeeldingen van bekende personen, zonder hun voorkennis, of goedvinden zelfs, bij openbare gelegenheden vervaardigd, noch bij afbeeldingen van personen, die als model voor een kunstenaar in diens belang hebben gestaan.

Art. 19. Het auteursrecht op een portret wordt niet alleen beperkt in passieven zin, doordat de rechthebbende dulden moet, dat de geportretteerde zijne beeltenis verveelvoudigt, maar ook actief, doordat hij zelf iets niet mag doen, hetwelk het auteursrecht hem in het algemeen toestaat. Hem is namelijk het recht tot openbaarmaking ontzegd. Krachtens de artt. 18 en 19 gezamenlijk mag derhalve een besteld portret niet openlijk worden tentoongesteld zonder toestemming van den maker en den geportretteerde beiden, doch door ieder hunner mag het zelfstandig worden verveelvoudigd. [1])

Ook hier worden bepalingen getroffen om de rechten van meerdere personen, op eene zelfde afbeelding geportretteerd, te verzekeren.

Art. 20. De rechtsgrond van dit voorschrift kan geacht worden ook zonder toelichting voldoende duidelijk te spreken.

Art. 21. Eene bepaling als die van het laatste lid van art. 6 van het ontwerp van 1884, dat, bij gebreke van beding van het tegendeel, de bezitter van een kunstwerk niet gedwongen kan worden toe te laten, dat men te zijnent verveelvoudigingen komt maken van het werk, behoort naar het oordeel van ondergeteekenden geene plaats in de wet te erlangen. Het moet geacht worden van zelf te spreken, dat het eigendomsrecht, behoudens zeer bijzondere omstandigheden, ter beoordeeling van den rechter, de overhand moet hebben, vermits toch de maker weet, dat hij door overdracht van den eigendom op het werk zichzelf de gelegenheid benomen heeft zijn auteursrecht in vollen omvang uit te oefenen. A priori in de wet te bepalen, dat steeds en onder alle omstandigheden het eene recht boven het andere domineert, komt echter onjuist voor.

Wèl schijnt eene bepaling noodig, welke in een ander opzicht den eigendom den voorrang geeft boven het auteursrecht, in het belang des kunstenaars mede. Ten behoeve van een voorgenomen verkoop van het werk moet de eigenaar een zelfstandig recht hebben het openlijk ter bezichtiging te stellen, vermits anders, bij gemis aan medewerking van de zijde van dengene, wien het auteursrecht toekomt, de verkoop in vele gevallen feitelijk onmogelijk zou worden.

Art. 22. Tegenover de geringe beperking van de rechten van beeldende kunstenaars, bij het voorgaand artikel gesteld, staat eene belangrijke uitbreiding hunner rechten, althans van die van schilders, buiten de natuurlijke grenzen van het auteursrecht. Te allen tijde zijn er schilders geweest, — en velen die onder de grootsten der grooten worden geteld — die hunne schilderijen, geheel of gedeeltelijk, hebben herhaald. In den regel geschiedt dit ten behoeve van liefhebbers of kunstkoopers, die er bijzonder prijs op stellen een exemplaar te bezitten van een reeds aan een ander toebehoorend, of door een ander besteld, schilderstuk; vaak ook onderneemt een schilder, door eigen voorliefde gedreven of ter wille van nadere studie, eene nieuwe bewerking van een vroeger gemaakt schilderij.

Werd nu dienaangaande geene bepaling gemaakt, dan zou de schilder, die zijn auteursrecht op een zeker werk aan een ander overgedragen heeft, nimmer meer dat werk mogen herhalen niet alleen, doch ook niet hetzelfde onderwerp in min of meer gelijke voorstelling mogen schilderen; dan zou hij nimmer eene schilderij mogen schilderen, een aquarel mogen maken, waarvan men niet zou moeten verklaren, dat zij een nieuw, oorspronkelijk werk was (art. 12).

Nu zou de schilder zich wel de bevoegdheid om zijn werk te herhalen bij de overdracht van het auteursrecht kunnen bedingen, doch het gebruik is zóó oud en diep geworteld, moet zóózeer als een van zelf sprekend recht des schilders worden beschouwd, dat de norm der wet dit recht behoort te erkennen, zoodat op den verkrijger van het auteursrecht, die tegen de uitoefening van dat recht bezwaar heeft, die tegen latere repetitie's van den schilder gewaarborgd wil zijn, de verplichting rust zijne belangen te dezen contractueel te verzekeren.

Art. 23. Met het auteursrecht staat in nauw verband het recht om het werk te beschermen tegen wijzigingen, die de eigenaar of anderen, om de verkoopwaarde te verhoogen of om welke reden ook, daarin zouden willen aanbrengen. Zonder

[1]) Voor beperking tot verveelvoudiging door middel van de fotografie, zooals in de Duitsche wet, § 18, tweede lid, bestaat geen voldoende grond.

[1]) Men verlieze niet uit het oog, dat „openbaarmaking" ook geldt de openbaarmaking van de verveelvoudiging, art. 11, 1°, van het ontwerp.

toestemming van dengene, wien het auteursrecht toekomt, behoort zulks niet te kunnen geschieden, vermits toch de omvang, de waarde, van het auteursrecht bepaald wordt door de gestalte, die de maker aan het werk heeft toegekend. Hier raakt de wetgever wel eene zeer ideëele zijde van het auteursrecht, zóózeer dat den maker van het werk het recht behoort te verblijven zich tegen het aanbrengen van wijzigingen te verzetten, ook indien hij zijn auteursrecht aan een ander overgedragen heeft; immers, ondanks de overdracht van het auteursrecht blijft de nauwe ideëele band tusschen maker en werk voortbestaan, om slechts te eindigen met het leven.

Moet dit alles nu gelden voor alle werken, waarop auteursrecht bestaat, en voor alle wijzigingen, van welken aard ook? In beginsel zeker, doch de practijk belet het gestreng doortrekken van die lijn. Geschiedde dit wél, dan zou het bezit van bepaalde soorten van werken zóó bezwaarlijk worden, dat de makers daarvan den noodlottigen terugslag van zóó gestrenge bepalingen zouden ondervinden. Met name behoort de regel niet te gelden voor bouwwerken en werken van kunstnijverheid, waar het gebruik van het werk een te belangrijke factor is om den eigenaar niet vrij te laten beschikken omtrent het aanbrengen van de wijzigingen, die hem wenschelijk toeschijnen. Ook komt het voorzichtig voor de bepaling geene toepassing te doen vinden ten aanzien van de in art. 9 niet afzonderlijk genoemde soorten van werken; bovendien, alle de z.g. vrije kunsten, waar wijziging zonder 's makers toestemming in den regel uitgesloten behoort te zijn, zijn reeds in de nummers 1°.—9°. van gemeld artikel opgesomd.

Maar ook ten aanzien van die meer bevoorrechte werken kan niet iedere wijziging afhankelijk worden gesteld van het goedvinden des makers. In de gevallen, genoemd in het laatste lid van het artikel, behoort de eigenaar vrijelijk te kunnen beslissen. Men denke bijv. aan fresco's op muren, waarin vensters of deuren moeten worden aangebracht, aan beeldhouwwerk boven een poort, die moet worden vergroot.

Wat de benaming van het werk en den naam des makers betreft moet, indien deze op of in het werk zelf voorkomen, hetzelfde gelden als ten aanzien van den inhoud, behalve waar het geldt een pseudoniem of anoniem werk. In dat geval kan er voor den eigenaar van het auteursrecht, den uitgever van een politieken roman b. v., zeer veel aan gelegen zijn den sluier van de identiteit des schrijvers af te lichten. De bevoegdheid daartoe wordt hem gegeven, wanneer de dood den schrijver gevrijwaard heeft tegen de mogelijke onaangenaamheden, die hem tot de anonymiteit van zijn werk leidden, en de schrijver zelf die anonymiteit niet uitdrukkelijk heeft willen doen voortduren.

HOOFDSTUK II.

De handhaving van het auteursrecht en bepalingen van strafrecht.

Art. 24. Het gemeenschappelijk auteursrecht kan voorkomen krachtens erfopvolging, verkrijging door meerdere personen pro indiviso, maar ook doordat meerdere personen gezamenlijk een werk hebben vervaardigd onder zoodanige omstandigheden, dat geen der artikelen 4 en 5 toepassing kan vinden. Het is raadzaam, ter achterhaling van inbreuk, iederen gerechtigde te veroorloven het gezamenlijk auteursrecht te handhaven.

Art. 25. De rechtsmiddelen tegen schennis van het auteursrecht zijn in de eerste plaats de strafactie, waartoe de rechthebbende door het doen van eene klacht het initiatief moet nemen, en de burgerlijke rechtsvordering ter bekoming van schadevergoeding wegens onrechtmatige daad.

Bij een recht als het auteursrecht, waarbij de ideëele belangen vaak zwaarder wegen dan de materieele, waar dikwerf noch de straf, den schuldige opgelegd, noch zelfs eene aanzienlijke schadevergoeding, bevrediging schenkt, moet er een rechtsmiddel zijn, dat meer dan de zooeven genoemde aan de ideëele vereischten beantwoordt, dat de gelegenheid geeft den artisticken naam des kunstenaars te beveiligen tegen minderwaardige reproducties van zijne werken en tegen ongeoorloofde publicatie ervan. Dit middel is de inbeslagneming, de opvordering of vernietiging van de voorwerpen, in strijd met het auteursrecht openbaar gemaakt, en van ongeoorloofde verveelvoudigingen van het werk.

De Berner Conventie spreekt van eene „saisie par les autorités" (art. 16), bedoelt dus vermoedelijk het strafrechtelijk beslag, in het Wetboek van Strafvordering te onzent geregeld.

Doch daarnaast is ook een civielrechtelijk beslag noodig voor het geval dat de gerechtigde eene strafvervolging wil vermijden, maar toch de *corpora delicti* uit het verkeer verwijderd en onder zijne macht gebracht, of wel vernietigd, wil zien.

Dat beslag nu, reeds in de bestaande auteurswet opgenomen, wordt geregeld bij het eerste lid van het artikel; het geschiedt overeenkomstig de bepalingen, voor het beslag tot reivindicatie van roerende goederen gesteld. Met deze verwijzing kan de wet hier volstaan, aangezien het beslag tot reivindicatie van roerende goederen geregeld is in de Nederlandsch-Indische wetgeving, zoowel als in die van het moederland.

De toepasselijkverklaring van de bepalingen omtrent reivindicatoir beslag steunt op een fictief eigendomsrecht, dat de wet ten behoeve van dengene wien het auteursrecht toekomt, veronderstelt. Van werkelijken eigendom kan intusschen eerst sprake zijn, wanneer de rechter zich omtrent de van waardeverklaring van het beslag uitgesproken heeft. Naast het opvorderingsrecht staat het recht om de vernietiging of onbruikbaarmaking te eischen: het is toch zeer wel mogelijk, dat de rechthebbende de verveelvoudigingen uit het verkeer wil verwijderen, doch niet prijs stelt op het bezit ervan.

De ruime strekking van het auteursrecht, dat ook op werken van beeldende kunst en op voorwerpen van kunstnijverheid van toepassing zal zijn, maakt eene bepaling als die van het tweede lid noodzakelijk, eene noodzakelijkheid, die niet ontkend kan worden, wanneer men slechts denkt b.v. aan eene ongeoorloofde reproductie in een edel metaal van een beeldhouwwerk. De kans is dan niet gering, dat de afgifte van die ongeoorloofde verveelvoudigingen den eigenaar van het auteursrecht boven eene billijke schadevergoeding nog een extra voordeel zou verschaffen.

Van nature is het besproken beslag slechts geëigend bij roerende zaken en bij dezulke onder de door wetsduiding onroerende, welke feitelijk verplaatst en overhandigd kunnen worden. Waar het andere onroerende zaken geldt — men denke in de eerste plaats aan bouwwerken — behoort een ander recht te worden verschaft, eene bevoegdheid, die de plaats vervullen kan van het hier onbruikbaar reivindicatoir beslag. Dit is het recht, bij het vierde lid omschreven. Met dit wapen in de hand, dat dengene, die zich aan inbreuk op het auteursrecht schuldig maakt, zeer belangrijke uitgaven kan veroorzaken, zal de rechthebbende de handhaving van zijn auteursrecht op afdoende wijze kunnen verzekeren.

Art. 26. Niet ieder exemplaar van een werk, waardoor inbreuk op auteursrecht wordt gepleegd, mag door den rechthebbende in beslag genomen kunnen worden. Wat een particulier, met het rechtskarakter van het werk onbekend, onder zich heeft, behoort buiten bereik der besproken rechtsmiddelen te blijven. Trouwens, die enkele exemplaren, reeds in particulier bezit overgegaan, zijn van weinig of geen belang, vergeleken bij de voorraden, aanwezig bij den dader zelven of bij lieden, die ze ten behoeve van den schuldige in bewaring hebben of ter zake van hun handel of bedrijf in het bezit van die voorwerpen zijn. Tot deze categorieën van personen behoort mitsdien de uitoefening der rechten van het voorgaand artikel beperkt te blijven.

Art. 27. Eene strafbepaling tegen ongeoorloofde openbaarmaking van een portret door dengene, wien het auteursrecht daarop toekomt, wordt onmisbaar geacht, omdat door dat feit op stuitende wijze in het privaat leven kan worden ingegrepen;

het openbaar belang eischt mitsdien strafbedreiging. Komen de misdrijven tegen het auteursrecht in het Wetboek van Strafrecht voor, deze strafbepaling, het karakter eener overtreding dragende, vindt geene geëigende plaats in het Derde Boek van het wetboek, weshalve zij in het lichaam der auteurswet opgenomen moet blijven.

Art. 28 is eene nieuwe uitgave van art. 21 der thans geldende wet, van welk artikel het tweede lid thans — vooral met het oog op de aanhangige wetsvoordracht betreffende de onrechtmatige daad — ter zijde kan worden gelaten. Daarentegen komt het voor, dat eene uitdrukkelijke bepaling, dat de eigendom door de afgifte ter griffie op den aanvrager overgaat, niet kan worden gemist. Eene zelfde bepaling als in art. 25, tweede lid, opgenomen, strekt om te voorkomen, dat de benadeelde, indien zich de bedoelde omstandigheden voordoen — b. v. de ongeoorloofde reproductie in goud of zilver van een beeldhouwwerk — bij voorkeur den weg der strafactie zal inslaan.

De bepaling is eenigszins gewijzigd in zooverre, dat de vernietiging meer op den voorgrond is gesteld en de afgifte aan den rechthebbende, een hors d'oeuvre in ons strafrecht, afhankelijk gemaakt van een bepaald bevel des rechters; daarentegen is de termijn voor het aanvragen van afgifte door den gelaedeerde tot eene maand verlengd.

HOOFDSTUK III.

De duur van het auteursrecht.

Art. 29. Het Berlijnsch Tractaat stelt als norm den duur van het auteursrecht op het gansche verdere leven van den maker en 50 jaren na diens dood. Het tweede lid van dat artikel 7 bepaalt echter, dat ingeval deze duur niet door alle Uniestaten is aanvaard — hetgeen dan ook thans niet het geval is — de duur zal worden beheerscht door de wet van het land, welks bescherming wordt ingeroepen, doch den duur, bepaald bij de wet van het land van oorsprong van het werk, niet zal kunnen overschrijden. De verdragsstaten zijn dus, zoo voegt eene verdere zinsnede voor alle duidelijkheid er aan toe, niet gehouden de bepaling omtrent de 50 jaar aan te wenden dan voor zooverre zulks met hunne eigene wetgeving strookt.

Naar de letter van het tractaat zou dit wetsontwerp dus met een korteren duur dan die van het voorgesteld artikel kunnen volstaan.

Het komt der Regeering intusschen niet wenschelijk voor af te wijken van het beginsel van het tractaat. In de eerste plaats toch rijst de vraag of, naast de letter van het tractaat, ook de geest, de bedoeling van het tweede lid van art. 7 zich daarmede zou kunnen vereenigen. En die vraag kan niet in bevestigenden zin worden beantwoord. Blijkens het aan de Conferentie uitgebracht verslag harer Commissie [1]) was het de bedoeling, werd het wenschelijk geacht, dat de staten den 50-jaren-regel zouden opnemen. Dat het tractaat daartoe niet met zoovele woorden dwingt, is een geldige reden voor landen, wier wetgeving geene ingrijpende wijzigingen ten gevolge van het Berlijnsch tractaat behoeft te ondergaan, om dit punt onveranderd in hunne auteurswet te behouden, doch kan niet eene deugdelijke reden zijn voor ons, wier gansch auteursrecht op nieuwe fondamenten moet worden opgetrokken, om in de nieuwe wet op den regelmatigen duur te beknibbelen.

Art. 30. Dit artikel is, behoudens eenige uitbreiding, welker noodzakelijkheid in verband met de artikelen 6 en 7 in het oog springt, aan het overeenkomstig gedeelte van het derde lid van art. 7 van het tractaat ontleend.

Art. 31. Overeenkomstig de bij het Berlijnsch tractaat verleende bevoegdheid is bij onze toetreding tot de Berner Conventie art. 8 van het Berlijnsch tractaat vervangen door art. 5 der Berner Conventie, gewijzigd bij de Additioneele Akte van Parijs van 4 Mei 1896, en art. 11, tweede lid, door art. 9, tweede lid, der Berner Conventie. Dit artikel nu behelst de bepalingen, die voor ons uit de gekozen voorschriften voortvloeien. Het is duidelijk, dat de wet niet meer uitgebreide rechten in deze aan Nederlanders kan verleenen, dan die waarop men krachtens het tractaat aanspraak kan maken.

Art. 32. Het derde lid van art. 7 van het Tractaat van Berlijn verwijst ten aanzien van den beschermingsduur voor fotografische en dergelijke werken naar de wet van het land, waar de bescherming wordt ingeroepen. Dientengevolge eene uitdrukkelijke bepaling opnemende, komt het wenschelijk voor naast de fotografische ook de kinematografische werken te vermelden en alleen in zoover af te wijken van den algemeenen regel, dat de duur niet berekend wordt naar het leven des makers, doch naar het tijdstip van openbaarmaking.

Art. 33. In dit artikel zijn, met enkele aanvullingen, de bepalingen overgenomen, die ten aanzien van den afloop van het vertalingsrecht voorkomen in het bovengenoemde art. 5 der Berner Conventie. Het is wenschelijk, dat de bepalingen betreffende den duur van het auteursrecht overeenstemmen met die omtrent de berekening van den termijn van het vertalingsrecht.

Art. 34. De bepaling van dit artikel is reeds nedergelegd in het tweede lid van art. 7 van het tractaat van Berlijn. Met het oog op de geldende opvatting omtrent de rechtskracht van verdragen, ook ten aanzien van de onderdanen van den Staat, zou deze bepaling uit dit wetsontwerp achterwege kunnen blijven, ware het niet dat het tractaat meerdere bepalingen bevat, waaruit men tot gelijkstelling van vreemdelingen, tot een der verdragsstaten behoorende, met Nederlanders zou kunnen concludeeren [1]). Om deze mogelijkheid af te snijden, komt eene bepaling, als in het artikel vervat, niet overbodig voor.

HOOFDSTUK IV.

Overgangsbepalingen.

Art. 35. Zoolang de wet van 1881 geldt, bestaat de mogelijkheid, dat werken ter voldoening aan art. 10 dier wet aan het Departement van Justitie worden ingezonden. Ook nà het verstrijken van den geldigheidsduur dier wet behoort mitsdien art. 11 te worden nageleefd, de bij dat artikel opgelegde verplichting te blijven bestaan.

Art. 36. Bij dit artikel wordt vastgesteld, wat naar Nederlandsch recht moet worden verstaan onder een Nederlandsch werk van letterkunde, wetenschap of kunst. Daarbij is rekening gehouden met het laatste lid van art. 4 van het Berlijnsch tractaat, zoodat b.v. eene schilderij van een Nederlandsch schilder, voor de eerste maal geëxposeerd op eene buitenlandsche tentoonstelling, onder de bepaling valt, hetgeen niet het geval zou zijn, indien sprake was van „openbaarmaking" in het algemeen.

Voor het thans levend geslacht van kunstenaars, geleerden en schrijvers, zou de wet een aanzienlijk deel van haar belang inboeten, indien zij alleen toepassing vond ten opzichte van werken, na haar in werking treden vervaardigd. Mits de duur van het auteursrecht niet krachtens vroegere wetsbepalingen verstreken zij, behoort ieder werk, waarop de wet van toepassing is, hare bescherming te kunnen genieten, onafhankelijk van het tijdstip waarop het werd gemaakt.

Heeft dus de voorgestelde wet in zekeren zin eene belangrijke terugwerkende kracht, deze mag toch natuurlijk niet zóóver reiken, dat daden, die vóór haar in werking treden straffeloos konden plaats vinden, nu den grond zouden kunnen opleveren voor eene burgerlijke of strafactie.

Voor die straffeloosheid is het intusschen een vereischte, dat het feit ook niet indruischt tegen eenige tractaatsbepaling, evenmin als tegen de wet in engeren zin.

Omtrent het voortduren van den bestaanden toestand, voor zoover toelaatbaar, onder het nieuwe recht, zie men bij art. 39.

Art. 37. Zooals bij de toelichting van het voorgaand artikel reeds werd gezegd, kan het auteursrecht, dat geëindigd is door het verstrijken van zijn wettelijken duur, niet weder herleven door het in werking treden van deze nieuwe wet. Dit beginsel is nedergelegd in het eerste lid van art. 18 van het Berlijnsch tractaat.

[1]) Op art. 7.

[1]) Men zie Wauwermans, t. a. p., bladz. 89 vlg.

Evenals het tweede lid van art. 36 bevat derhalve dit artikel eene uitzondering op het grondbeginsel van art. 36, eerste lid.

Art. 38. Dit artikel bevat eene derde uitzondering op het in art. 36, eerste lid, nedergelegd beginsel, eene uitzondering intusschen, welker waarde zich grootendeels tot het gebied der theorie bepaalt. Uit de toepasselijkheid der nieuwe wet op oude werken zou logisch voortvloeien, dat in een geval, waarin de oude wet wèl, doch de nieuwe niet, auteursrecht erkent, dit recht door de invoering der nieuwe regeling te loor zou gaan. Die gevolgtrekking moet worden voorkomen.

Art. 39. De belangrijkste uitzondering op het in deze wetsvoordracht nedergelegd beginsel van overgangsrecht is die, voorgesteld bij dit artikel. Hier geldt het niet meer eene noodzakelijke mitigatie van het in art. 36, eerste lid, gehuldigd beginsel. Thans is de grondgedachte eene billijkheidsoverweging, eene variatie op het bekende thema der z.g. verkregen rechten. Als men den dag vóór het inwerking treden der wet vrijelijk eene schilderij mag fotografeeren, zeker boek mag vertalen, wat baat dan die bevoegdheid, als na twee dagen de vertaling niet zou mogen worden uitgegeven, de foto's niet worden in den handel gebracht?

Eene bepaling om dat mogelijk te maken, kan voorzeker niet worden gemist. Het is intusschen een vereischte, dat toen men handelde, dat handelen evenmin indruischte tegen eenige tractaatsbepaling als tegen de wet in engeren zin. Maar staat dit vast, heeft men, van welke zijde ook beschouwd, rechtmatig gehandeld, dan blijve men vrij de vruchten daarvan plukken, ook al zou wat men later doet, in strijd zijn met de nieuwe wettelijke bepalingen, ook al is het strijdig met het tractaat, daar toch het tractaat van Berlijn zelf den Uniestaten en den lateren toetredenden de gelegenheid laat ter wille van de billijkheid dergelijke overgangsbepalingen vast te stellen [1].

Dit uitzonderingsrecht mag intusschen niet te lang duren, wil het niet de gelegenheid openen om kort vóór de invoering der nieuwe regeling, als het ware in fraudem legis, daden te verrichten, die geene andere strekking hebben dan om een blijvend recht, ook nà de invoering, te verkrijgen. De gekozen termijn nu komt, alle verschillende belangen in aanmerking genomen, billijk voor.

HOOFDSTUK V.

Wijziging van de Faillissementswet en van het Wetboek van Strafrecht.

Art. 40. De voorgestelde wijziging der Faillissementswet hangt samen met de nieuwe bepaling omtrent het beslag op het auteursrecht (art. 2, derde lid).

Art. 41. Naast de herziening van ons auteursrecht kunnen de strafbepalingen op dit stuk, die in het Wetboek van Strafrecht hare plaats vinden, niet ongewijzigd blijven.

Het auteursrecht toch betreft niet meer alleen boeken en andere gedrukte werken, doch strekt zich uit over alle kunstwerken, zoodat de materieele schade, door inbreuk op het auteursrecht veroorzaakt, veel grooter zal kunnen worden en het misdrijf daardoor een veel ernstiger karakter gaat aannemen. Het boetebedrag dient derhalve verhoogd. Voorts behoort deze herziening van de auteurswet te worden benut om de bepalingen omtrent verbeurdverklaring, welke in meer dan één opzicht strijden met de algemeene beginselen op dit stuk (artt. 33 vlg. Wetboek van Strafrecht) te regulariseeren, m. a. w. om door intrekking van die bijzondere voorschriften de heerschappij van het algemeen voorschrift vast te stellen. Alleen in bepaalde gevallen, wanneer het niet onomstootelijk vast staat, dat het te verbeurdverklaren voorwerp in een der categorieën valt, bij art. 33 Wetboek van Strafrecht vermeld, behoort de bevoegdheid (niet, verplichting) des rechters om het voorwerp verbeurd te verklaren, uitdrukkelijk te worden vastgesteld (artt. 349 *quinquies*, 326 *bis*).

Ook eischt de bepaling van art. 23 eene strafrechtelijke repressie (art. 349 *quinquies*), vermits eene opzettelijke handeling, met dat voorschrift in strijd, wel een der ergerlijkste inbreuken op het auteursrecht kan worden genoemd. De strafbepaling beperkt zich intusschen tot den dolosen vorm; door schuld, in engeren zin, kan op zoovele wijzen verandering in een werk aangebracht worden, die eene strafrechtelijke repressie niet behoeven, dat beperking tot het doloos delict geboden is. Zij wier toestemming voor het aanbrengen van wijzigingen wordt vereischt, zijn thans degenen, op wier klacht de strafvervolging geschiedt.

Eindelijk wordt van deze gelegenheid gebruik gemaakt om het Strafwetboek aan te vullen met eene strafbepaling (art. 326 *bis*), wel niet onmiddellijk uit het auteursrecht voortvloeiende, maar die toch in nauw verband staat met de materie, in dit wetsontwerp behandeld, en die dan ook in buitenlandsche auteurswetten wordt aangetroffen. Deze bepaling, welker bedoeling geacht kan worden voldoende duidelijk te spreken, is te beschouwen als een voorschrift tegen een bepaald soort van bedrog en behoort mitsdien thuis in den titel XXV van het Tweede Boek. Hare geëigende plaats is onmiddellijk na het eerste artikel van dien titel, vermits toch het object in het menschelijk leven eene hoogere plaats bekleedt, of behoort te bekleeden, dan die, in de verdere artikelen genoemd.

HOOFDSTUK VI.

Verbindende kracht voor Nederlandsch-Indië.

Art. 42. Evenals de wet van 1881 behoort ook deze wetsvoordracht, krijgt zij kracht van wet, te gelden evenzeer voor Nederlandsch-Indië als voor het Rijk in Europa. In de koloniën Suriname en Curaçao geldt de tegenwoordige wet niet, is het auteursrecht, overeenkomstig art. 117 j°. 168 van het Regeeringsreglement voor Suriname, resp. art. 138 j°. 189 van het Regeeringsreglement voor Curaçao, bij Koninklijk besluit geregeld. Wanneer het thans voorgesteld ontwerp wetskracht erlangt, zullen die regelingen door nieuwe, met de Nederlandsche zooveel mogelijk overeenstemmende, worden vervangen. Op deze wijze zal dan uitvoering worden gegeven aan het gebruik dat gemaakt is van de bij art. 26 van het Berlijnsch tractaat gegeven bevoegdheid om ook toe te treden voor de koloniën en bezittingen der contracteerende mogendheden.

Vermits het Nederlandsch-Indisch strafrecht eene bepaling als art. 33 Wetboek van Strafrecht niet bevat, kan het tweede lid der artt. 349*bis* en 349*ter* voor Nederlandsch-Indië niet vervallen. En nu die bepalingen in dit artikel behouden blijven, moet de opsomming, in verband met de wijdere strekking van het nieuw auteursrecht, worden uitgebreid tot die voorwerpen, waarmede ook het thans voorgesteld auteursrecht geschonden kan worden. Overigens bevat het artikel, behoudens de vervanging van „binnen het Rijk in Europa" in art. 326*bis*, 2°., door „binnen Nederlandsch-Indië", den woordelijken inhoud van de nieuw voorgestelde lezing der artt. 349*bis*—349*quinquies* en 326*bis* van het Wetboek van Strafrecht, omdat thans de gansche wet van 1881 ingetrokken wordt en hare artikelen 18—20, welke voor Nederland bij de wet van 15 Januari 1886 (*Staatsblad* n°. 6) vervangen zijn door de artt. 349*bis*—349*quater* Wetboek van Strafrecht, voor Nederlandsch-Indië nog steeds van kracht zijn gebleven.

HOOFDSTUK VII.

Slotbepalingen.

Art. 44. Eenerzijds is het wenschelijk, dat de wet op een gemakkelijk te onthouden datum in werking trede, doch aan den anderen kant is het van belang, het tijdstip van inwerkingtreding zoo vroeg mogelijk te stellen. De in het artikel nedergelegde methode schijnt de eenvoudigste om beide desiderata te vereenigen.

In Nederlandsch-Indië zal het in werking treden op de gewone wijze worden geregeld.

De Minister van Justitie,
E. R. H. REGOUT.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

[1] Men zie hieromtrent Wauwermans, t. a. p., bladz. 154 vlg.